

ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ СКЛАДНИК ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ.

Мацейків Тетяна Іванівна,
старший науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України,
Україна

Нинішній світ переживає період реформування, який характеризується новими життєвими цінностями, зміною цивілізаційної парадигми на основі гуманізму. На тлі неоднозначних соціально-економічних і суспільно-політичних змін у світі найважливішою умовою духовного відродження України є визначення культури і освіти пріоритетною сферою соціально-економічного розвитку та громадянського становлення суспільства.

У вирішенні цього завдання велика роль відводиться шкільній історичній освіті. Навчання історії в загальноосвітніх навчальних закладах може забезпечити формування в учнів ідентичності та громадянськості у результаті осмислення соціального та морального досвіду минулих поколінь, розуміння історії і культури України в контексті історичного процесу, ознайомлення учнів з духовними і культурними надбаннями та цінностями, історико-культурними традиціями українського народу і цивілізації в цілому. Етнокультурний зміст шкільного курсу вітчизняної історії, допомагаючи учням опанувати цінності європейської та світової культури, сприяє усвідомленню абсолютної унікальності національної культури, збагачує особистий світ дитини духовно-моральними та естетичними ідеалами.

В етнологічному значенні культура розуміється як функціонально обумовлена структура, яка сприяє адаптації своїх членів як до зовнішніх умов – природного і культурно-політичного оточення (адаптивна функція культури), так і до внутрішніх- пристосуванні зовнішньої реальності до своїх потреб (адаптаційна функція культури)[1].

В традиційній культурі основним засобом передачі культурних взірців, соціального досвіду є обряди. У розгляді зазначених питань у навчанні історії ми виходили з того, що на різних етапах історичного розвитку традиційно-побутовому компоненту культури належить неоднакова роль.

Так, з розвитком суспільних відносин, промислового виробництва, машинної фабрично-заводської індустрії, зростання міст та зміною всього традиційного укладу життя в кінця ХІХ -ХХ ст.ст. на зміну традиційно-побутовій культурі минулих часів приходять урбанізована культура. Етнічна специфіка все сильніше починає проявлятися в сфері сучасної духовної культури. Матеріальний компонент традиційно- побутової культури при цьому не зникає, трансформується і стає одним з компонентів духовної культури.

Отже, навчальний матеріал уроків з історії культури ХХ ст. має включати наступні головні факти: становлення та розбудова української держави; пам'ятки історії, культури які відображають особливості менталітету та світосприйняття, українське відродження тощо.

Найбільш важливим, з точки зору формування ціннісних орієнтацій та світоглядних засад підростаючого покоління, на нашу думку є використання навчальних матеріалів, які б надавали можливість простежити генезу української культури, а також культур інших народів сучасної України. Тобто формування пріоритетів життєдіяльності, способу мислення, світосприйняття, духовності певного суспільства.

В шкільному курсі вітчизняної історії, в його навчальному змісті, на нашу думку, мають бути висвітлені наступні питання, пов'язані з етнічною сферою певного етносу та формування його світоглядних засад;

- як людина сприймає оточуючий світ, яким в її уявленні є значення предметів оточуючого світу, як відбувається зміна цих значень;

- як носій тієї чи іншої культури адаптується до змін, що відбуваються в світі; як до цих змін адаптується суспільство, в якому він живе;

- що у свідомості членів етносу за будь-яких обставин залишається незмінним;

- чи є в етнічній культурі незмінні нерухомі складники, що утримують всю структуру, запобігаючи її розпаду в період бурхливих соціальних процесів.

Уроки культурологічного змісту як компонент шкільної історичної освіти сприяють більш ґрунтовному засвоєнню учнями історичного матеріалу, допомагають їм відчувати образ та дух епохи і побачити у ньому конкретну людину, зрозуміти систему цінностей певного суспільства, наповнити шкільний курс історії реальним життєвим змістом. Вони створюють стійку навчальну мотивацію школярів, умови для розвитку історичної свідомості та самосвідомості учнів, формування їхнього ставлення, власної думки щодо навколишньої дійсності, до сприйняття і збереження історичної пам'яті, поваги до культурної спадщини [2.с.125].

Результатом впровадження національних цінностей в історичну освіту є, в тому числі, й громадянська компетентність. Остання реалізується у знаннях матеріальної і духовної культури, історичного розвитку української нації, а також в уміннях використовувати культурознавчі знання. Під час навчання культурологічних тем на уроках історії України важливо характеризувати феномен української культури, історію її розвитку, місце в системі світової культури, оцінювати досягнення культури на основі знання історичного контексту їх створення, бути здатним до діалогу культур, вміти висловлювати і обґрунтовувати власну позицію до питань, що стосуються ціннісного ставлення до історичного минулого.

Список використаної літератури.

1.Залізняк Л.Л. Від склавинів до української нації: Навч.посіб. з етнології українців.- К.,1997.-98с.

3. Гаврилюк Ж.М. Особливості методики уроків культури у шкільному курсі історії України /Ж.М.Гаврилюк //Актуальні проблем методики викладання історії, правознавства та суспільнознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах: матеріали Міжнародної науково- практичної конференції.- Харків:ФОП Павлов М.Ю.2009.- с.124-127.

-